

Poradnik wyborcy – wybory prezydenckie 2015

*Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zgodnie z Kodeksem wyborczym zarządził Marszałek Sejmu postanowieniem z dnia 4 lutego 2015 r. **Głosowanie w wyborach prezydenckich odbędzie się 10 maja 2015 r. w godz. 7.00 do 21.00.** Podczas tych wyborów Polacy będą mogli zdecydować o tym, kto zostanie głową państwa na kolejną, trwającą 5 lat kadencję. Wybory prezydenckie są powszechne, równe, bezpośrednie oraz odbywają się w głosowaniu tajnym. Po raz pierwszy w tych wyborach będzie można głosować również drogą korespondencyjną.*

W oparciu o jaką podstawę prawną odbywają się wybory prezydenckie?

Wybory Prezydenta RP odbywają się na podstawie przepisów Konstytucji RP z 1997 r. (art. 127) oraz ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112 z późn. zm.). Pełny zbiór aktów prawnych regulujących materię wyborów prezydenckich, takich jak rozporządzenia właściwych ministrów czy uchwały Państwowej Komisji Wyborczej, można znaleźć w serwisie internetowym PKW: www.pkw.gov.pl

Kto może głosować?

W wyborach Prezydenta RP **prawo wybierania** (czyli tzw. czynne prawo wyborcze, prawo głosowania) **mają wszyscy pełnoletni obywatele Polscy**. Pełnoletni to tacy, którzy najpóźniej w dniu głosowania (dzień głosowania to inaczej dzień wyborów, czyli 10 maja 2015 r.) ukończyli 18 rok życia. Jeśli w I turze żaden z kandydatów nie uzyska więcej niż połowy ważnie oddanych głosów, to po dwóch tygodniach przeprowadza się ponowne głosowanie (tzw. II tura wyborów). Prawo głosowania w II turze mają wszyscy ci, którzy mieli prawo głosowania w I turze oraz te osoby, które w międzyczasie ukończyły 18 lat. Zasada jest w tym przypadku dokładnie taka sama: w II turze mogą wziąć udział osoby, które najpóźniej w dniu ponownego głosowania (tj. 24 maja 2015 r.) ukończyły 18 rok życia.

Kto jest pozbawiony prawa głosowania?

Są trzy przypadki, kiedy pełnoletni obywatel Polski nie może zagłosować. Prawa do głosowania nie posiadają osoby:

1. Pozbawione praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu

W praktyce dotyczy to tylko i wyłącznie osób skazanych za najcięższe przestępstwa, wobec których sądy orzekają dodatkową karę polegającą na pozbawieniu praw publicznych, w tym biernego (prawo bycia wybieranym) i czynnego (prawo wybierania, głosowania) prawa wyborczego.

Trzeba pamiętać, że orzeczenie pozbawienia praw publicznych nie jest, po pierwsze środkiem karnym orzekanym za wszystkie przestępstwa, po drugie nie jest też środkiem karnym obligatoryjnym, ale fakultatywnym, czyli sąd może go orzec, ale nie musi. Dlatego skazani w większości i co do zasady mogą głosować, a w zakładach karnych tworzone są

nawet specjalnie dla nich obwody głosowania. Aby sąd mógł w ogóle orzec taką karę dodatkową, muszą być spełnione dwie przesłanki. Po pierwsze, sprawca musi być skazany na karę pozbawienia wolności przez co najmniej 3 lata. Po drugie, sprawca w ocenie sądu musiał dopuścić się przestępstwa „w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie”. Nie ma ustawowej definicji takich motywacji, ale w praktyce sądowej przyjmuje się, że chodzi o bardzo naganne motywy działania sprawcy. Za motywację zasługującą na szczególne potępienie może zostać uznane np. zabójstwo z chęci zysku, działanie w celu poniżenia godności ofiary, motywowane szczególną nienawiścią czy sadyzmem.

Pozbawienie praw publicznych nie jest bezterminowe i może trwać od 1 roku do 10 lat, przy czym okres ten nie biegnie w okresie odbywania przez sprawcę kary pozbawienia wolności. Po upływie okresu, na jaki owo pozbawienie zostało orzeczone, obywatel odzyskuje prawa wyborcze.

2. Pozbawione praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu

Trybunał Stanu jest szczególnym sądem, przed którym mogą być postawione jedynie osoby pełniące najwyższe funkcje w państwie. Odpowiadają one za naruszenie Konstytucji i ustaw w związku z zajmowanym stanowiskiem lub w zakresie swojego urzędowania. Odpowiedzialność konstytucyjną przed Trybunałem Stanu ponoszą: Prezydent Rzeczypospolitej, Prezes Rady Ministrów oraz członkowie Rady Ministrów, Prezes Narodowego Banku Polskiego, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, członkowie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, osoby, którym Prezes Rady Ministrów powierzył kierowanie ministerstwem, Naczelnny Dowódca Sił Zbrojnych. Przed Trybunałem Stanu mogą być również postawieni posłowie i senatorowie, ale tylko w przypadku naruszenia zakazu prowadzenia działalności gospodarczej z osiągnięciem korzyści z majątku Skarbu Państwa lub samorządu terytorialnego oraz nabywania tego majątku. Zakres tego zakazu określa szczegółowo ustawa o wykonywaniu mandatu posła i senatora.

3. Ubezważnowolnione prawomocnym orzeczeniem sądu

Ubezważnowolnienie to całkowite lub częściowe pozbawienie osoby fizycznej zdolności do czynności prawnych (zdolności do dokonywania we własnym imieniu czynności prawnych, czyli do przyjmowania i składania oświadczeń woli, mających na celu wywołanie powstania, zmiany lub ustania stosunku prawnego; jest to więc zdolność do nabywania praw i zaciągania zobowiązań). Ubezważnowolnienie jest orzekane przez sąd okręgowy, jeżeli wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności alkoholizmu lub narkomanii, dana osoba nie jest w stanie kierować swym postępowaniem. Wniosek o ubezważnowolnienie może zgłosić małżonek osoby, której dotyczy wniosek, jej krewni w linii prostej (dziadkowie, rodzice, dzieci, wnuki), rodzeństwo, jej przedstawiciel ustawowy, a także prokurator.

Kto może kandydować?

Na urząd Prezydenta RP może kandydować obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 35 lat, korzysta z pełni praw wyborczych do Sejmu (tzn. nie jest pozbawiony praw publicznych na mocy prawomocnego orzeczenia sądu, nie jest pozbawiony praw wyborczych na mocy prawomocnego orzeczenia Trybunału Stanu, nie jest ubezwłasnowolniony). Nie może natomiast kandydować osoba skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za umyślne przestępstwo lub przestępstwo skarbowe ścigane z oskarżenia publicznego oraz taka, która dopuściła się tzw. kłamstwa lustracyjnego, to znaczy zataiła w oświadczeniu lustracyjnym informację o tajnej i świadomej współpracy z organami bezpieczeństwa PRL w okresie 1944-1989, przez czas określony w wyroku sądu w sprawie lustracyjnej.

Kandydatów zgłaszają do Państwowej Komisji Wyborczej w Warszawie komitety wyborcze wyborców najpóźniej do 26 marca 2015 r. do godz. 24.00. Każdy z nich musi być poparty przez co najmniej 100 tysięcy obywateli mających prawa wyborcze, aby mógł być zarejestrowany. W praktyce większość kandydatów jest zgłaszana przez komitety ściśle związane z partiami politycznymi.

Kiedy i gdzie mogę zapoznać się z programem wyborczym kandydatów na urząd Prezydenta RP?

Zgodnie z przepisami, kampania wyborcza rozpoczyna się z dniem ogłoszenia wyborów prezydenckich. Kampanię wyborczą prowadzą komitety wyborcze kandydatów na zasadzie wyłączności. W praktyce dopiero po zarejestrowaniu kandydatów na urząd Prezydenta RP przez PKW komitety podejmują działania agitacyjne.

Informacji o kandydatach najlepiej szukać na stronach samych komitetów wyborczych. Ich oficjalne adresy można znaleźć w serwisie PKW: http://prezydent2015.pkw.gov.pl/306_Kandydaci **Urzędowe informacje o kandydatach będzie można również znaleźć na stronach PKW oraz na rozplakatowanych do 20 kwietnia 2015 r. obwieszczeniach wyborczych.** Takie obwieszczenia znajdują się również w każdym lokalu wyborczym w dniu głosowania. Na przygotowanej przez PKW alfabetycznej liście kandydatów znajdują się następujące dane o kandydatach: nazwisko, imię (imiona), wiek, wykształcenie, zawód, miejsce pracy, miejsce zamieszkania oraz przynależność partyjna.

Od 25 kwietnia do 8 maja 2015 r. Telewizja Polska i Polskie Radio będą również nieodpłatnie rozpowszechniać audycje wyborcze przygotowane przez komitety wyborcze, promujące zgłoszonych przez nie kandydatów.

Kiedy i gdzie głosować?

Głosowanie odbędzie się w niedzielę 10 maja 2015 r. w godz. 7.00 do 21.00 w lokalach obwodowych komisji wyborczych. Są to budynki użyteczności publicznej, takie jak szkoły, teatry, remizy, świetlice itp., które na czas głosowania pełnią rolę lokali wyborczych. **Najpóźniej do 10 kwietnia 2015 r. wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast muszą podać**

do publicznej wiadomości informacje o numerach i granicach obwodów głosowania oraz o siedzibach lokali wyborczych. Informacje takie muszą być rozplakatowane w formie obwieszczeń na terenie gminy/miasta, wywieszane na tablicach w urzędzie gminy/miasta oraz podane do wiadomości publicznej na stronach Biuletynu Informacji Publicznej danego urzędu. Często też można je znaleźć na stronach internetowych samych urzędów. W niektórych miastach tworzy się specjalne infolinie telefoniczne. Podając adres zamieszkania, można uzyskać informację o lokalu wyborczym, w którym możemy zagłosować. Również pracownicy działów ewidencji ludności lub spraw obywatelskich urzędów gmin/miast są obowiązani udzielać takich informacji. Informację taką można również uzyskać w delegaturze Krajowego Biura Wyborczego. Ich wykaz miejscowy znaleźć można na stronach Państwowej Komisji Wyborczej <http://prezydent2015.pkw.gov.pl/>).

Generalna zasada, jaka obowiązuje w przypadku obwodów głosowania i lokali wyborczych, jest taka: miasto lub gmina jest podzielona na stałe, numerowane obwody głosowania, do których przypisane są ulice i numery domów w miastach, a wsie w gminach wiejskich. Każdy obwód ma swój lokal, w którym w dniu głosowania urządza obwodowa komisja wyborcza. Tam też głosują wyborcy zamieszkujący na terenie danego obwodu, którzy są ujęci w spisie wyborców dla tego obwodu głosowania. Czasami zdarza się, że ze względów organizacyjnych granice lub siedziba lokalu komisji się zmieniają. Dlatego przed wyborami należy zapoznać się z aktualną informacją o obwodach głosowania i lokalach wyborczych, podaną przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta.

Kiedy i dlaczego przeprowadza się drugą turę wyborów?

Jeśli podczas pierwszego głosowania w dniu 10 maja 2015 r. żaden z kandydatów nie uzyska więcej niż połowy ważnie oddanych głosów (czyli większości bezwzględnej), 14 dni później przeprowadza się ponowne głosowanie, zwane też II turą wyborów. **Gdyby w bieżących wyborach prezydenckich wystąpiła taka sytuacja, głosowanie ponowne odbędzie się 24 maja 2015 r.** W ponownym głosowaniu biorą udział tylko dwaj kandydaci, którzy w I turze zdobyli najwięcej głosów. Za wybranego uważa się tego kandydata, który zdobędzie więcej głosów niż jego kontrkandydat. Głosowanie przeprowadzają te same obwodowe komisje wyborcze i odbywa się ono w tych samych lokalach wyborczych w godz. 7.00-21.00.

Co zrobić, aby mieć pewność, że będę mógł głosować?

Aby móc zagłosować, trzeba być ujętym w spisie wyborców sporządzanym przez urzędy gmin/miast na potrzeby wyborów prezydenckich. Spis taki jest tworzony na podstawie stałego rejestru wyborców, prowadzonego przed dział ewidencji ludności takiego urzędu. **Spisy wyborców zostaną sporządzone najpóźniej do 20 kwietnia 2015 r.** Generalna zasada jest taka: każdy jest umieszczony w rejestrze wyborców tej gminy/miasta, w której jest zameldowany na pobyt stały. Oznacza to, że głosować można tylko w takim lokalu wyborczym, do którego przypisana jest nasza ulica, numer domu, miejscowość. Jak sprawdzić, jaki lokal jest dla nas właściwy, można znaleźć w części poradnika pod tytułem [Kiedy i gdzie głosować?](#)

Po sporządzeniu spisów wyborców i **nie później niż do 4 maja 2015 r. możliwe jest sprawdzenie prawidłowości sporządzenia spisu w urzędzie gminy/miasta** (w niektórych urzędach można to sprawdzić telefonicznie, bez konieczności osobistej wizyty w urzędzie). Urzędnik sprawdzi, czy jesteśmy ujęci w spisie wyborców, pod jakimi danymi figurujemy i do jakiego obwodu jesteśmy przypisani. Jeśli stwierdzimy, że dane te są nieprawidłowe, każdy może wnieść do wójta, burmistrza lub prezydenta miasta reklamację na nieprawidłowości w spisie. Rozpatrzenie reklamacji musi nastąpić w ciągu 2 dni roboczych od daty jej wniesienia. W przypadku, gdyby decyzja nie uwzględniła reklamacji, możliwe jest jeszcze jej zaskarżenie, za pośrednictwem wójta (burmistrza, prezydenta miasta) do właściwego sądu rejonowego. Skarga taka musi być rozpatrzona również w ciągu maksymalnie 2 dni roboczych.

Czy mogę zagłosować, jeśli w dniu wyborów przebywam poza miejscem swojego stałego zameldowania?

Wyborca, który będzie zmieniał miejsce pobytu i w dniu wyborów nie będzie obecny w miejscu swojego stałego zameldowania, ma dwie możliwości wzięcia udziału w wyborach. Po pierwsze, ze swojego urzędu gminy/miasta musi w dziale ewidencji ludności pobrać specjalne **zaświadczenie o prawie do głosowania**. W tym celu potrzebny będzie dowód osobisty takiej osoby i krótka wizyta w urzędzie. **Zaświadczenie można pobrać najpóźniej w piątek 8 maja 2015 r.** w godzinach pracy urzędu. Wniosek o zaświadczenie można złożyć pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej. Na jego podstawie można zagłosować w każdym (również „swoim”) obwodzie do głosowania (lokalu wyborczym), utworzonym na terenie kraju i za granicą. Podczas głosowania należy okazać dokument tożsamości i oddać zaświadczenie członkowi komisji obwodowej.

Uwaga! Pobranie zaświadczenia powoduje wykreślenie ze spisu wyborców w obwodzie właściwym dla miejsca zameldowania wyborcy na pobyt stały. Oznacza to, że bez zaświadczenia wyborca nie będzie mógł zagłosować w miejscu swojego zameldowania. Należy zwrócić uwagę, aby nie utracić zaświadczenia o prawie do głosowania. W przypadku jego utraty, niezależnie od przyczyny, nie będzie możliwe otrzymanie kolejnego zaświadczenia ani wzięcie udziału w głosowaniu.

Do odbioru zaświadczenia wyborca może upoważnić inną osobę. Wówczas wyborca sporządza wniosek o wydanie zaświadczenia i upoważnienie (może być w formie jednego dokumentu), w którym wskazuje swoje imię i nazwisko, numer PESEL oraz dane osoby upoważnionej do odebrania zaświadczenia.

Wyborca otrzyma dwa zaświadczenia: zaświadczenie o prawie do głosowania w dniu pierwszego głosowania oraz zaświadczenie o prawie do głosowania w dniu ponownego głosowania (tj. w II turze wyborów). Wyborca zmieniający miejsce pobytu między I a II turą głosowania może otrzymać zaświadczenie o prawie do głosowania w dniu ponownego głosowania. Wniosek o wydanie takiego zaświadczenia składać można od 11 do 22 maja 2015 r. w urzędzie gminy, w której wyborca jest ujęty w spisie wyborców.

W praktyce zaświadczenie o prawie do głosowania jest bardzo rozpowszechnioną i wygodną formą głosowania dla osób, które bezpośrednio przed dniem głosowania lub w tym dniu wyjeżdżają poza swoje miejsce stałego zamieszkania. Umożliwia im bowiem zagłosowanie w dowolnie wybranym lokalu wyborczym w kraju, a nawet za granicą.

Drugą **możliwość zagłosowania poza miejscem stałego zameldowania polega na dopisaniu się przez wyborcę do spisu wyborców w tej miejscowości, w której będzie on w dniu wyborów przebywać**, i w tym obwodzie, w którym zamierza zagłosować. W tym celu należy udać się do działu ewidencji ludności urzędu gminy/miasta, w którym w dniu wyborów będziemy przebywać, i złożyć wniosek o dopisanie do spisów wyborców na terenie tej gminy. Trzeba to zrobić osobiście i mieć ze sobą dowód osobisty. **Ważne jest, że czynność taką można wykonać tylko do 5 maja 2014 r.**

W praktyce dopisywanie do spisów dotyczy osób, które permanentnie przebywają poza miejscem stałego zameldowania i często nawet nie mają możliwości, aby wrócić do swojej miejscowości po to, by np. pobrać opisywane wyżej zaświadczenie do głosowania. Najczęściej sytuacja taka dotyczy osób pracujących, ale również studentów.

A co jeśli chciałbym zagłosować w miejscowości, w której jestem zameldowany, ale w innym lokalu wyborczym?

Jest to możliwe. W takiej sytuacji trzeba skorzystać z jednej z dwóch opcji opisanych w punkcie [Czy mogę zagłosować, jeśli w dniu wyborów przebywam poza miejscem swojego stałego zameldowania?](#) Trzeba udać się do działu ewidencji ludności swojego urzędu gminy/miasta i pobrać zaświadczenie do głosowania (wtedy możemy na jego podstawie zagłosować w każdym lokalu wyborczym) albo wybrać właściwy obwód i tam dopisać się do spisu wyborców tego obwodu.

A co jeśli mieszkam nie tam, gdzie jestem zameldowany?

Jeśli w praktyce zamieszkujemy stale w innej miejscowości niż ta, w której jesteśmy zameldowani na pobyt stały, a z jakiegoś powodu tego meldunku zmieniać nie chcemy, to nadal mamy możliwość zagłosowania w miejscu, gdzie przebywamy. W takiej sytuacji możliwe są trzy rozwiązania. Dwa z nich, to jest dopisanie się do spisu wyborców w miejscu, gdzie stale przebywamy, i pobranie zaświadczenia do głosowania, zostały szczegółowo opisane w części [Czy mogę zagłosować, jeśli w dniu wyborów przebywam poza miejscem swojego stałego zameldowania?](#) Istnieje jeszcze trzecia możliwość: dopisanie się na stałe do rejestru wyborców w tym miejscu, gdzie aktualnie zamieszkujemy. Różnica pomiędzy tymi dwoma rozwiązaniami a tym jest jednak dość istotna. Zarówno dopisanie do spisu wyborców, jak i pobranie zaświadczenia o prawie do głosowania jest działaniem o jednorazowym skutku tylko dla jednych, konkretnych wyborów. Dopisanie do rejestru wyborców powoduje, że już we wszystkich kolejnych wyborach będziemy z urzędu przypisani do tej miejscowości, do której rejestru się dopisaliśmy. Z tych powodów dopisanie do spisu wyborców, a nie do rejestru wyborców, jest działaniem mniej skomplikowanym i

rekomendowanym. Jeśli nie wiesz, na co się zdecydować, wybierz dopisanie do spisu wyborców.

Uwaga! Dopisywanie do rejestru wyborców nie jest automatyczne. Decyzję w tej sprawie podejmuje burmistrz, prezydent miasta w ciągu 3 dni od wpłynięcia wniosku i po jego rozpatrzeniu. Przesłanką za dopisaniem do rejestru jest fakt przebywania na obszarze danej miejscowości z zamiarem stałego pobytu i związania z nią swojego centrum życiowego (praca, rodzina itp.), co trzeba wykazać. **Sam fakt zameldowania na pobyt czasowy nie jest przesłanką wystarczającą do dopisania do rejestru wyborców.**

Czy jeśli nie jestem zameldowany na pobyt stały, to mogę wziąć udział w głosowaniu?

Osoby niezameldowane na pobyt stały mogą również wziąć udział w wyborach pod warunkiem, że złożą stosowny wniosek o dopisanie do spisu wyborców w dziale ewidencji ludności urzędu gminy/miasta, na terenie którego przebywają. **Wniosek taki można złożyć najpóźniej do 5 maja 2015 r.** Istnieje jeszcze jedna możliwość: dopisanie do stałego rejestru wyborców w tej gminie. Wniosek taki składa się tylko raz, dzięki czemu osoba nigdzie niezameldowana będzie mogła głosować w wybranym przez siebie obwodzie głosowania, bez potrzeby ponownego składania wniosków we wszystkich kolejnych wyborach.

Uwaga! Dopisywanie do rejestru wyborców nie jest automatyczne. Decyzję w tej sprawie podejmuje burmistrz, prezydent miasta w ciągu 3 dni od wpłynięcia wniosku i po jego rozpatrzeniu. Przesłanką za dopisaniem do rejestru jest fakt przebywania na obszarze danej miejscowości z zamiarem stałego pobytu i związania z nią swojego centrum życiowego (praca, rodzina itp.), co trzeba wykazać. **Sam fakt zameldowania na pobyt czasowy nie jest przesłanką wystarczającą do dopisania do rejestru wyborców.**

Czy mogę zagłosować, jeśli w dniu wyborów przebywam w szpitalu, domu pomocy społecznej, areszcie lub zakładzie karnym?

Zgodnie z przepisami, do 7 kwietnia 2015 r. (wtorek po świętach wielkanocnych) gminy muszą podjąć uchwałę o utworzeniu obwodów odrębnych, a do 10 kwietnia 2015 r. informacja ta musi zostać rozplakatowana i podana do wiadomości publicznej, m.in. w Biuletynie Informacji Publicznej. Obwody odrębne (czasami nazywane zamkniętymi ze względu na swoje specyficzne usytuowanie) tworzy się w zakładach opieki zdrowotnej (przede wszystkim szpitalach), domach opieki społecznej, zakładach karnych (więzieniach) i aresztach śledczych, pod warunkiem, że w dniu wyborów będzie w nich przebywać co najmniej 15 wyborców. Osoby, które przybędą do takiego miejsca do piątku 8 maja 2015 r., zostaną ujęte z urzędu w spisach wyborców utworzonych dla takich obwodów. Oznacza to, że będą mogły wybierać prezydenta w tym obwodzie, a nie w swoim, właściwym ze względu na

miejsce zamieszkania. Jeśli zatem osoba opuści takie miejsce w dniu głosowania, to nie będzie mogła brać udziału w swoim obwodzie.

A co jeśli przybędę do szpitala, domu pomocy społecznej, aresztu lub zakładu karnego w przeddzień wyborów?

Urzędy samorządowe nie są czynne w sobotę, dlatego nie mogą aktualizować spisów wyborców i dopisywać osób, które przybyły do obwodów odrębnych w sobotę. Osoby takie nie są jednak pozbawione prawa wybierania, mimo że w spisie dla tego obwodu nie są umieszczone. Ustawodawca przewidział w takiej sytuacji możliwość dopisania przez obwodową komisję wyborczą w dniu głosowania osoby, która przybyła w sobotę 9 maja 2015 r. do szpitala, domu pomocy społecznej, aresztu lub zakładu karnego, do spisu wyborców tego obwodu oraz wydanie jej karty do głosowania.

A co jeśli opuszczę szpital, dom pomocy społecznej, areszt lub zakład karny w przeddzień wyborów?

Urzędy samorządowe nie są czynne w sobotę, dlatego nie mogą aktualizować spisów wyborców i dopisywać osób, które opuściły obwody odrębne (szpitale, domy pomocy społecznej, więzienia, areszty) w sobotę. Osoby takie nie są jednak pozbawione prawa wybierania, mimo że w związku z umieszczeniem ich w spisie wyborczym obwodu odrębnego zostały skreślone ze spisu w swoim obwodzie, właściwym ze względu na miejsce stałego zamieszkania. Ustawodawca przewidział w takiej sytuacji możliwość dopisania przez obwodową komisję wyborczą w dniu głosowania osoby, która opuściła obwód odrębny w sobotę 9 maja 2015 r. do spisu wyborców w obwodzie właściwym ze względu na jego miejsce stałego zamieszkania. Warunkiem jest udokumentowanie przez wyborcę (np. wypisem ze szpitala), że opuścił tę jednostkę przed dniem wyborów.

Czy rodzina i znajomi, którzy przybyli w dniu wyborów w odwiedziny do szpitala, domu pomocy społecznej, aresztu lub zakładu karnego, mogą tutaj zagłosować?

Mogą, ale tylko pod warunkiem, że wcześniej pobrali w swoim (właściwym dla miejsca swojego stałego zamieszkiwania) urzędzie gminy/miasta zaświadczenie o prawie do głosowania. Więcej informacji na ten temat można znaleźć w sekcji [Czy mogę zagłosować, jeśli w dniu wyborów przebywam poza miejscem swojego stałego zameldowania?](#)

Czy mogę głosować, jeśli przebywam za granicą?

Tak. Wyborcy przebywający za granicą i posiadający ważne polskie paszporty wpisywani są do spisu wyborców sporządzanego przez właściwego terytorialnie konsula. Do 20 kwietnia 2015 r. konsulowie muszą podać do wiadomości publicznej informacje o numerach i granicach obwodów głosowania utworzonych za granicą. Aby mieć pewność, do jakiej placówki należy się udać, trzeba sprawdzić na stronach internetowych ambasady lub konsulatu państwa, w którym przebywamy, w jakiej polskiej placówce dyplomatycznej mieści się obwód głosowania, właściwy dla kraju naszego pobytu. Ze względów oszczędnościowych nie zawsze

takie obwody do głosowania znajdują się na terytorium państwa, w którym wyborca przebywa.

Następnie wyborca musi złożyć u konsula wnioski o dopisanie do spisu wyborców w takim obwodzie. **Zgłoszenia takiego można dokonać najpóźniej do 7 maja 2015 r.** Wpisu dokonuje się na podstawie osobistego zgłoszenia wniesionego ustnie, pisemnie, telefonicznie, telegraficznie, telefaksem lub w formie elektronicznej. Zgłoszenie powinno zawierać nazwisko i imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL, oznaczenie miejsca pobytu wyborcy za granicą, numer ważnego polskiego paszportu, a także miejsce i datę jego wydania, a w przypadku obywateli polskich czasowo przebywających za granicą również miejsce wpisania wyborcy do stałego rejestru wyborców w kraju. W państwach, w których dowód osobisty jest wystarczającym dokumentem do przekroczenia granicy, w miejsce numeru ważnego polskiego paszportu można podać numer ważnego dowodu osobistego.

W przypadku przeprowadzania ponownego głosowania wyborca, który nie dokonał zgłoszenia do dnia 7 maja 2015 r., może po dniu pierwszego głosowania dokonać takiego zgłoszenia najpóźniej do dnia 21 maja 2015 r.

Uwaga! Osoby wpisane do spisu wyborców w obwodzie głosowania utworzonym za granicą będą ujęte w tym spisie wyborców również w przypadku przeprowadzania ponownego głosowania (tzw. II tury wyborów). Wzięcie udziału w głosowaniu w innym obwodzie, w tym również w miejscu stałego zamieszkania, będzie możliwe wyłącznie po otrzymaniu od konsula zaświadczenia o prawie do głosowania.

Istnieje również możliwość zagłosowania korespondencyjnego. Zamiar taki należy zgłosić właściwemu terytorialnie konsulowi najpóźniej do 27 kwietnia 2015 r. W przypadku przeprowadzenia ponownego głosowania wyborca, który nie zgłosił wcześniej zamiaru głosowania korespondencyjnego, może po dniu pierwszego głosowania, a przed ponownym głosowaniem zgłosić zamiar głosowania korespondencyjnego w ponownym głosowaniu. Zamiar głosowania korespondencyjnego powinien być zgłoszony przez wyborcę konsulowi do dnia 14 maja 2015 r.

Zgłoszenie to może być dokonane ustnie, pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej i powinno zawierać nazwisko i imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL wyborcy, oznaczenie wyborów, których dotyczy zgłoszenie, a także wskazanie adresu, na który ma być wysłany pakiet wyborczy, albo deklarację osobistego odbioru pakietu wyborczego, oznaczenie miejsca pobytu wyborcy za granicą, numer ważnego polskiego paszportu, a w przypadku obywatela polskiego czasowo przebywającego za granicą także oznaczenie miejsca wpisania wyborcy do stałego rejestru wyborców w kraju. W państwach, w których dowód osobisty jest wystarczającym dokumentem do przekroczenia granicy, w miejsce numeru ważnego polskiego paszportu można podać numer ważnego dowodu osobistego.

Konsul nie później niż do 30 kwietnia 2015 r. wyśle pakiet wyborczy do wyborcy, który wyraził zamiar głosowania korespondencyjnego za granicą. Wyborca może osobiście odebrać pakiet wyborczy w konsulacie, jeżeli zadeklarował to w zgłoszeniu zamiaru głosowania korespondencyjnego. Należy pamiętać, że głosowanie korespondencyjne dotyczy zarówno I, jak i II tury głosowania.

Czy mogę głosować, jeśli czasowo mieszkam za granicą, ale w dniu wyborów będę w kraju?

Tak. W takiej sytuacji należy udać się do swojego stałego obwodu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania. Gdzie szukać informacji o obwodach głosowania w danej miejscowości, przeczytać można w sekcji [Kiedy i gdzie głosować?](#) Jeśli natomiast już nie posiadamy stałego zameldowania na terenie Polski, wtedy należy skorzystać z procedury opisanej w pytaniu [Czy mogę głosować, jeśli na stałe przebywam za granicą i nie posiadam zameldowania na terenie Polski, a w dniu wyborów będę w kraju?](#)

Czy mogę głosować, jeśli na stałe przebywam za granicą i nie posiadam zameldowania na terenie Polski, a w dniu wyborów będę w kraju?

Tak. Osoby, które są obywatelami polskimi stale zamieszkującymi za granicą i nie posiadają meldunku na terenie Polski, mogą zagłosować na podstawie ważnego polskiego paszportu. W takim przypadku obwodowa komisja wyborcza w dniu głosowania dopisuje takiego obywatela do spisu wyborców i wydaje mu kartę do głosowania, pod warunkiem, że udokumentuje on fakt swojego stałego zamieszkiwania za granicą. Może to być jakikolwiek dokument potwierdzający stałe zamieszkiwanie za granicą np. imienny rachunek za mieszkanie, karta stałego pobytu itp. Komisja jest wtedy zobowiązana odcisnąć swoją pieczęć i wpisać datę głosowania na ostatniej wolnej stronie paszportu przeznaczonej na adnotacje wizowe.

Jakie ułatwienia przygotowano dla wyborców niepełnosprawnych?

1. Prawo do uzyskania informacji o wyborach

Przede wszystkim wyborca niepełnosprawny ma prawo do uzyskania informacji o: właściwym dla siebie obwodzie głosowania, lokalach obwodowych komisji wyborczych znajdujących się najbliżej miejsca zamieszkania wyborcy, w tym o lokalach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, warunkach dopisania wyborcy do spisu wyborców w wybranym obwodzie głosowania, terminie wyborów, godzinach głosowania, komitetach wyborczych biorących udział w wyborach, zarejestrowanych kandydatach na Prezydenta RP oraz o warunkach i formach głosowania. Informacje te są zamieszczane w Biuletynie Informacji Publicznej oraz w sposób zwyczajowo przyjęty w danej gminie/mieście. Na wniosek wyborcy informacje te muszą być mu przekazane telefonicznie, drukiem lub elektronicznie.

2. Prawo do głosowania przez pełnomocnika

Osoby niepełnosprawne mają prawo do zagłosowania przez pełnomocnika. Więcej informacji na ten temat można znaleźć w części [Kto i w jaki sposób może zagłosować przez pełnomocnika?](#)

3. Prawo do głosowania korespondencyjnego

Osoby niepełnosprawne, tak jak pozostali wyborcy, mogą skorzystać z głosowania korespondencyjnego. Więcej informacji na ten temat można znaleźć w części [Jak zagłosować korespondencyjnie?](#)

4. Głosowanie w lokalu wyborczym przy użyciu nakładki na kartę do głosowania sporządzonej w alfabecie Braille'a

Wyborca niepełnosprawny niewidzący lub słabo widzący może głosować w lokalu wyborczym przy użyciu nakładki na kartę do głosowania sporządzonej w alfabecie Braille'a. Na prośbę takiego wyborcy obwodowa komisja wyborcza wraz z kartą do głosowania wyda taką nakładkę na kartę. Po oddaniu głosu wyborca musi zwrócić komisji obwodowej nakładkę na kartę.

5. Korzystanie z pomocy innej osoby w trakcie głosowania w lokalu wyborczym

Wyborcy niepełnosprawnemu, na jego prośbę, może pomagać w głosowaniu w lokalu wyborczym jakakolwiek osoba z wyjątkiem członka komisji wyborczej lub męża zaufania. Pomoc ta może mieć tylko techniczny charakter i nie może sprowadzać się do głosowania w zastępstwie tego wyborcy. Osoba taka na życzenie wybory niepełnosprawnego może przebywać z nim w miejscu zapewniającym tajność głosowania.

6. Prawo do skorzystania z lokalu przystosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych

Wyborca niepełnosprawny, na swój wniosek, może skorzystać z lokalu, który technicznie jest przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. Więcej informacji na ten temat znaleźć można w sekcji [Gdzie mogą głosować wyborcy niepełnosprawni?](#)

Gdzie mogą głosować wyborcy niepełnosprawni?

Wyborcy niepełnosprawni, tak jak inni wyborcy, są z urzędu umieszczani w spisach wyborców tych obwodów, które są właściwe dla ich miejsca zamieszkania. Jednak na terenie każdej jednostki muszą być utworzone obwody, w których lokale wyborcze są dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Informacje o ich siedzibach i numerach podane zostaną przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta w formie obwieszczenia i informacji w Biuletynie Informacji Publicznej danej gminy najpóźniej do 10 kwietnia 2015 r. (zob. [Kiedy i gdzie głosować?](#)). **Wyborca niepełnosprawny może złożyć wniosek o dopisanie do obwodu przystosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych w dziale ewidencji urzędu gminy/miasta w terminie do 27 kwietnia 2015 r.**

Dla osób niepełnosprawnych istnieje również możliwość głosowania przez pełnomocnika, szerzej opisana w części [Kto i w jaki sposób może zagłosować przez pełnomocnika?](#)

Czy żołnierze odbywający służbę wojskową mogą głosować w miejscu swojego stacjonowania?

Zgodnie z przepisami, żołnierze pełniący zasadniczą lub okresową służbę wojskową oraz pełniący służbę w charakterze kandydatów na żołnierzy zawodowych lub odbywający ćwiczenia i przeszkolenie wojskowe, a także ratownicy odbywający zasadniczą służbę w obronie cywilnej poza miejscem stałego zamieszkania są dopisywani, na swój wniosek, do wybranego przez siebie spisu wyborców sporządzonego dla miejscowości, w której odbywają służbę. **Wnioski takie należy składać między 20 a 27 kwietnia 2015 r.** Wyjątkiem jest sytuacja, gdy osoby takie przybyły do miejsca ich aktualnego zakwaterowania później. We wniosku należy podać: nazwisko i imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL i adres zamieszkania.

Jakie dokumenty zabrać ze sobą na głosowanie?

Wystarczy jakikolwiek ważny dokument ze zdjęciem, na podstawie którego obwodowa komisja wyborcza będzie mogła stwierdzić naszą tożsamość. W praktyce może to być dowód osobisty, paszport, prawo jazdy, legitymacja itp. Ważne jest, że członkowie komisji wyborczej nie mają prawa odmówić nam głosowania na podstawie innego niż dowód osobisty dokumentu. W praktyce jednak nie zawsze mają tego pełną świadomość. Jeśli zatem zabranie dowodu osobistego nie stanowi dla nas problemu, to najbezpieczniej będzie posłużyć się właśnie tym dokumentem.

Jak głosować?

Po wejściu do lokalu wyborczego należy udać się do stołu prezydialnego i podać członkowi obwodowej komisji wyborczej swoje imię i nazwisko oraz adres zamieszkania. Jeśli głosujemy na podstawie zaświadczenia do głosowania, wystarczy je podać komisji. Następnie zostaniemy wylegitymowani, dlatego musimy dysponować dokumentem ze zdjęciem (najlepiej dowodem osobistym), który pozwoli stwierdzić naszą tożsamość. Jeśli nasze nazwisko widnieje w spisie, a tożsamość została pozytywnie zweryfikowana, członek komisji wyda nam jedną kartę do głosowania. Jej odbiór musimy pokwitować na spisie wyborczym. Warto zwrócić uwagę, czy podpisujemy się w rubryce przy naszym nazwisku. Podpisanie się przy nazwisku innej osoby może bowiem uniemożliwić jej skorzystanie z prawa głosu.

Odbierając kartę do głosowania, zwróćmy uwagę, czy jest ona kompletna, zadrukowana i ma odcisk pieczęci komisji obwodowej zawierający jej numer. To ważne, gdyż po odejściu od stołu nie będziemy już mogli wymienić karty bez względu na powód tego żądania. Natomiast karty inne niż urzędowo ustalone i bez odcisku pieczęci właściwej komisji obwodowej są nieważne. Obowiązuje tutaj zasada: **jeden wyborca – jedna karta do głosowania**. Dlatego zanim wypełnimy kartę do głosowania, dobrze się zastanówmy, na kogo chcemy zagłosować, bo nie będziemy mogli wymienić karty na inną. Karta będzie zadrukowana jednostronnie na papierze koloru białego w formacie A-4, a jej prawy górny róg będzie ścięty.

Wzór karty do głosowania dostępny jest do obejrzenia w serwisie PKW pod adresem:

http://pkw.gov.pl/g2/oryginal/2015_01/93edf8885c97f70420403b447c4bc589.jpg

Po odebraniu karty powinniśmy udać się do miejsca zapewniającego tajność głosowania. Mogą to być kabiny lub przegrody ustawione na stołach. W tych miejscach będą się znajdowały również plakaty o warunkach ważności głosu. Takie samo pouczenie znajdować się będzie na samym dole karty wyborczej. W lokalu dostępne będą też obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej o zarejestrowanych kandydatkach na urząd Prezydenta RP, zawierające takie dane jak: nazwisko, imię (imiona), wiek, wykształcenie, zawód, miejsce pracy, miejsce zamieszkania, przynależność partyjna oraz treść oświadczenia lustracyjnego.

Na karcie do głosowania kandydaci są umieszczeni w kolejności alfabetycznej. Ich nazwiska i imiona powinny być wydrukowane jednakowym rodzajem i wielkością czcionki. Nazwiska kandydatów poprzedzone będą kolejnym numerem i kratką przeznaczoną na postawienie znaku „X” przy nazwisku popieranego kandydata. Głosować można na tylko jednego kandydata, stawiając znak „X” w kratce obok jego nazwiska. Po wypełnieniu karty należy ją wrzucić do urny. Należy pamiętać, że na terenie lokalu wyborczego obowiązuje zakaz agitacji na rzecz kandydatów, a sam akt głosowania ma charakter indywidualny i jest tajny.

Kiedy mój głos jest ważny?

W wyborach na urząd Prezydenta RP **głosować można tylko na jednego kandydata, stawiając na karcie do głosowania znak „X” w kratce z lewej strony obok nazwiska kandydata. Istotne jest, żeby linie przecinały się w obrębie kratki.** W przeciwnym razie nasz głos może zostać uznany za nieważny. Wszelkie inne znaki poczynione w obrębie kratki powodują nieważność głosu. W szczególności są to przekreślenia kratki, jej zamazania, zygzaki, myślniki, kropki itp. **Należy pamiętać, że również postawienie znaku „v”, czyli tzw. „ptaszka” spowoduje unieważnienie głosu.**

Najczęstszymi przyczyną nieważności głosu jest oddanie głosu na więcej niż jednego kandydata, niepostawienie znaku „X” w żadnej kratce, zamazanie kratki, postawienie znaków innych niż „X” w kratce.

Wszelkie inne znaki dokonane poza kratką do głosowania są traktowane jako dopiski i nie wpływają na ważność głosu. Oznacza to, że podkreślenie, zaznaczenia, wykreślenia dokonane poza kratką, nawet jeśli wydaje się nam, że jednoznacznie wskazują nasz wybór, nie są dla obwodowej komisji wyborczej równoznaczne z prawidłowym zagłosowaniem. Jednym dopuszczalnym i wiążącym znakiem jest postawiony tylko w jednej kratce znak „X” .

Dlaczego nie ma mnie w spisie wyborców?

Jeśli przyszedłeś do lokalu wyborczego właściwego dla miejsca swojego zamieszkania, a komisja poinformowała, że nie ma Ciebie w spisie wyborców i odmówiła wydania karty do głosowania, mogą być tego następujące przyczyny.

1. Pomyłka urzędnika sporządzającego spis

Może się tak zdarzyć, że przez zwykłą ludzką pomyłkę urzędnik przygotowujący spis wyborców po prostu nie umieścił Cię w formularzu. Jeśli udokumentujesz komisji, że stale zamieszkujesz na obszarze tego obwodu (np. okazując dowód osobisty ze stałym zameldowaniem czy decyzję o wpisaniu do rejestru wyborców w tym obwodzie), komisja jest zobowiązana sprawdzić w dziale ewidencji ludności urzędu gminy/miasta czy nie zaszła pomyłka. Jeśli dział potwierdzi, że taka pomyłka miała miejsce, komisja dopisze Twoje nazwisko do spisu i wyda kartę do głosowania.

Uwaga! Sam fakt zameldowania na pobyt czasowy na obszarze wchodzącym w skład danego obwodu nie jest przesłanką upoważniającą do zagłosowania w tym obwodzie. W takiej sytuacji komisja nie może dopisywać do spisu wyborców. Zasadą jest bowiem, że każdy jest umieszczony w spisie wyborców obwodu właściwego dla miejsca swojego zameldowania na pobyt stały. Jeśli chcemy zagłosować w innym obwodzie, musimy wcześniej złożyć odpowiedni wniosek o dopisanie do spisu wyborców, rejestru wyborców lub pobrać zaświadczenie o prawie do głosowania upoważniające do zagłosowania w każdym obwodzie w kraju i za granicą.

2. Pobrałeś zaświadczenie o prawie do głosowania

Jeśli przed wyborami pobrałeś zaświadczenie o prawie do głosowania (więcej szczegółów na ten temat można znaleźć w sekcji **Czy mogę zagłosować jeśli w dniu wyborów przebywam poza miejscem swojego stałego zamieszkania (zameldowania)?**), to zostałeś jednocześnie skreślony ze spisu wyborców w swoim obwodzie głosowania właściwym ze względu na miejsce zamieszkania. Aby móc tam mimo wszystko zagłosować, należy okazać i oddać komisji zaświadczenie.

3. Zmieniłeś przed wyborami miejsce zameldowania na pobyt stały, ale mieszkasz gdzie indziej

W Polsce obowiązuje urzędowy system ewidencji wyborców. Oznacza to, że obywatel nie musi składać żadnych wniosków ani podejmować jakichkolwiek czynności, aby mógł brać udział w wyborach. Urząd gminy/miasta automatycznie wpisuje nas do stałego rejestru wyborców w chwili, gdy meldujemy się w takiej gminie/mieście na pobyt stały. Czasami jednak zameldowanie na pobyt stały nie odpowiada faktycznemu miejscu pobytu obywatela. W takiej sytuacji trzeba jednak organy państwa jeszcze przed wyborami poinformować, że chcemy swoje prawa realizować w innym miejscu. Służą do tego celu

mechanizmy opisane w sekcji: [Czy mogę zgłosować, jeśli w dniu wyborów przebywam poza miejscem swojego stałego zameldowania?](#)

Brak naszego działania w sytuacji, gdy meldunek na pobyt stały nie odpowiada miejscu naszego faktycznego zamieszkiwania z zamiarem stałego pobytu, spowoduje, że nie będziemy mogli zgłosować w nowym miejscu. Nasze nazwisko będzie cały czas figurowało w spisie wyborców obwodu właściwego ze względu na miejsce naszego stałego zameldowania i tam w ostateczności będziemy mogli skorzystać ze swoich praw wyborczych.

Jak zgłosować korespondencyjnie?

Od wyborów prezydenckich 2015 r. każdy wyborca może głosować korespondencyjnie, czyli za pośrednictwem poczty. **Zamiar taki należy zgłosić w urzędzie gminy/miasta najpóźniej do 27 kwietnia 2015 r.** Wyborca niepełnosprawny niewidzący lub słabo widzący może zażądać dołączenia do pakietu wyborczego nakładki na kartę do głosowania sporządzonej w alfabecie Braille'a.

Zamiar głosowania korespondencyjnego może być dokonany ustnie, pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej i musi zawierać nazwisko i imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL wyborcy, oznaczenie wyborów, których dotyczy zgłoszenie, a także wskazanie adresu, na który ma być wysłany pakiet wyborczy, albo deklarację osobistego odbioru pakietu wyborczego. Do zgłoszenia należy dołączyć oświadczenie o wpisaniu wyborcy do rejestru wyborców w danej gminie (nie dotyczy to wyborców mieszkających na stałe za granicą i nieposiadających meldunku w Polsce). Wyborca wnioskujący o możliwość głosowania korespondencyjnego umieszczany jest w spisie wyborców w obwodzie głosowania dostosowanym do potrzeb wyborców niepełnosprawnych.

Jeśli wniosek o głosowanie korespondencyjne nie spełnia wymogów ustawowych, to wyborca jest wzywany do uzupełnienia zgłoszenia w terminie 3 dni od dnia doręczenia wezwania. Jeśli wniosek spełnia wymogi, wyborca otrzymuje pakiet wyborczy z urzędu nie później niż do 4 maja 2015 r. Pakiet zostanie doręczony wyłącznie do rąk własnych wyborcy, po okazaniu dokumentu potwierdzającego tożsamość i pisemnym pokwitowaniu odbioru. Jeśli wyborca zadeklarował we wniosku odbiór osobisty, musi taki pakiet odebrać samodzielnie.

W skład pakietu wyborczego wchodzi:

- zaadresowana koperta zwrotna;
- jedna karta do głosowania;
- koperta na kartę do głosowania;
- instrukcja głosowania korespondencyjnego;
- oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu na karcie do głosowania, które wyborca musi wypełnić, aby głos był ważny;

- nakładka na kartę do głosowania sporządzona w alfabecie Braille'a (jeżeli wyborca zażądał jej przesłania).

Wyborca wypełnienia kartę do głosowania w sposób opisany w sekcji [Kiedy mój głos jest ważny?](#), a następnie wkłada ją do koperty na kartę do głosowania i ją zakleja.

Uwaga! Niezaklejenie koperty na kartę do głosowania spowoduje, że karta taka nie będzie uwzględniona przy ustalaniu wyników głosowania.

Kopertę na kartę do głosowania wkłada się z kolei do koperty zwrotnej razem z podpisanym oświadczeniem o osobistym i tajnym głosowaniu.

Uwaga! Przed włożeniem oświadczenia do koperty zwrotnej należy wpisać na nim miejscowość i datę jego sporządzenia oraz własnoręcznie je podpisać. Niewłożenie oświadczenia o osobistym i tajnym głosowaniu do koperty zwrotnej lub niepodpisanie go spowoduje, że karta do głosowania nie będzie uwzględniona przy ustalaniu wyników głosowania.

Koperta ta jest już zaadresowana i zwolniona z opłat pocztowych. **Kopertę zwrotną należy zakleić i nadać w placówce Poczty Polskiej** na adres obwodowej komisji wyborczej umieszczony na kopercie zwrotnej najpóźniej:

- do 6 maja nadać osobiście w dowolnym urzędzie pocztowym Poczty Polskiej na obszarze kraju za pokwitowaniem i okazując dowód tożsamości,
- do 7 maja nadać osobiście za pokwitowaniem i okazując dowód tożsamości w urzędzie pocztowym Poczty Polskiej na terenie gminy, w której jesteście ujęci w rejestrze wyborców,
- do 7 maja oddać osobiście za pokwitowaniem i okazując dowód tożsamości listonoszowi – dotyczy tylko osób niepełnosprawnych, które zgłosiły potrzebę odebrania od nich koperty przez listonosza,
- do 8 maja dostarczyć za pokwitowaniem okazując dowód tożsamości osobiście do urzędu gminy, w której jesteście ujęci w spisie wyborców,
- 10 maja od 7:00 do 21:00 – osobiście dostarczyć do komisji wyborczej.

Przed dniem głosowania możliwe jest dostarczenie koperty zwrotnej do swojego urzędu gminy/miasta w godzinach jego pracy. Wyborca może również osobiście dostarczyć kopertę zwrotną do obwodowej komisji wyborczej w obwodzie głosowania, w którym jest wpisany do spisu wyborców podczas trwania głosowania.

Wyborcy głosujący za granicą wysyłają kopertę na własny koszt do właściwego konsula. Można też dostarczyć kopertę zwrotną osobiście do konsulatu przed dniem głosowania.

Koperty na kartę do głosowania wyjęte z kopert zwrotnych obwodowa komisja wyborcza wrzuca do urny wyborczej w dniu głosowania. Głosy oddane w ten sposób zliczane są po zamknięciu lokalu wyborczego, tak jak pozostałe głosy.

Szczegółowy opis procedury głosowania korespondencyjnego zawiera uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 9 lutego 2015 r. w sprawie określenia wzoru i rozmiaru koperty na pakiet wyborczy, koperty zwrotnej, koperty na kartę do głosowania, oświadczenia o osobistym i tajnym oddaniu głosu oraz instrukcji głosowania korespondencyjnego.

<http://pkw.gov.pl/uchwaly-panstwowej-komisji-wyborczej-prezydent/uchwala-panstwowej-komisji-wyborczej-z-dnia-9-lutego-2015-r-w-sprawie-okreslenia-wzoru-i-rozmiaru-koperty-na-pakiet-wyborczy-koperty-zwrotnej-koperty-na-karte-do-glosowania-oswiadczenia-o-osobistym-i-tajnym-oddaniu-glosu-oraz-instrukcji-glosowania-koespo.html>

Kto i w jaki sposób może zagłosować przez pełnomocnika?

Pełnomocnik wyborczy to osoba, która w zastępstwie i zgodnie z wolą wyborcy głosuje w jej imieniu. **Prawo do głosowania za pośrednictwem pełnomocnika mają tylko wyborcy, którzy najpóźniej w dniu głosowania ukończą 75 lat, a także wyborcy niepełnosprawni.**

Uwaga! Wyborca niepełnosprawny, który jest upoważniony do głosowania przez pełnomocnika, to w rozumieniu Kodeksu wyborczego osoba posiadająca orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.). Są to również wyborcy posiadający orzeczenie organu rentowego o:

- 1) całkowitej niezdolności do pracy, ustalone na podstawie art. 12 ust. 2, i niezdolności do samodzielnej egzystencji, ustalone na podstawie art. 13 ust. 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1440);
- 2) niezdolności do samodzielnej egzystencji, ustalone na podstawie art. 13 ust. 5 ustawy wymienionej w pkt 1;
- 3) całkowitej niezdolności do pracy, ustalone na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy wymienionej w pkt 1;
- 4) orzeczenie o zaliczeniu do I grupy inwalidów;
- 5) orzeczenie o zaliczeniu do II grupy inwalidów;
- 6) osoby o stałej albo długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, którym przysługuje zasiłek pielęgnacyjny.

Pełnomocnikiem wyborczym może być osoba wpisana do rejestru wyborców w tej samej gminie, co udzielający pełnomocnictwa do głosowania, lub posiadająca zaświadczenie o

prawie do głosowania. Pełnomocnikiem nie może być osoba wchodząca w skład komisji obwodowej właściwej dla obwodu głosowania osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania, a także mężowie zaufania, jak również kandydaci na Prezydenta RP.

Pełnomocnictwo można przyjąć tylko od jednej osoby lub od dwóch osób, jeżeli co najmniej jedną z nich jest wstępny (ojciec, matka, dziadek, babka itd.), zstępny (syn, córka, wnuk, wnuczka, itd.), małżonek, brat, siostra lub osoba pozostająca w stosunku przysposobienia, opieki lub kurateli w stosunku do pełnomocnika.

Pełnomocnictwa udziela się przed wójtem, burmistrzem, prezydentem miasta lub przed innym pracownikiem urzędu gminy upoważnionym przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta do sporządzania aktów pełnomocnictwa do głosowania. **W celu sporządzenia aktu pełnomocnictwa wyborca składa wnioski** do wójta, burmistrza, prezydenta miasta gminy, w której jest wpisany do rejestru wyborców. **Wniosek należy złożyć najpóźniej do dnia 4 maja 2015 r.** Złożenie wniosku jest zwolnione z opłat skarbowych. Podobnie pełnomocnik nie ma prawa żądać od wyborcy jakiegokolwiek wynagrodzenia.

Uwaga! Wzór wniosku o ustanowienie pełnomocnika stanowi załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 lipca 2011 r. w sprawie sporządzenia aktu pełnomocnictwa do głosowania w wyborach: do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, do organów stanowiących jednostki samorządu terytorialnego oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast (Dz. U. Nr 157, poz. 936 i z 2014 r. poz. 1428).

Do wniosku należy dołączyć:

1. **pisemną zgodę na przyjęcie pełnomocnictwa** przez osobę mającą być pełnomocnikiem;
2. **kopię aktualnego orzeczenia właściwego organu, orzekającego o ustaleniu stopnia niepełnosprawności**, jeżeli wyborca udzielający pełnomocnictwa w dniu głosowania nie będzie miał ukończonych 75 lat;
3. kopię zaświadczenia o prawie do głosowania wydanego osobie mającej być pełnomocnikiem, jeżeli osoba ta nie jest ujęta w rejestrze wyborców w tej samej gminie, co udzielający pełnomocnictwa.

Akt pełnomocnictwa jest sporządzany w miejscu zamieszkania wyborcy lub w innym miejscu na obszarze gminy, jeżeli wyborca zwróci się o to we wniosku o jego sporządzenie.

Wyborca ma prawo cofnięcia udzielonego pełnomocnictwa. **Cofnięcie pełnomocnictwa następuje przez złożenie do dnia 8 maja 2015 r. stosownego oświadczenia** wójtowi, burmistrzowi, prezydentowi miasta gminy, w której sporządzono akt pełnomocnictwa, lub

przez doręczenie takiego oświadczenia właściwej obwodowej komisji wyborczej w dniu głosowania.

Wyborca, który udzielił pełnomocnictwa, może głosować osobiście w lokalu wyborczym, jeżeli wcześniej nie oddał głosu pełnomocnik. Głosowanie osobiste przez wyborcę powoduje wygaśnięcie pełnomocnictwa.

Zasady w sprawie sporządzenia aktu pełnomocnictwa do głosowania określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 lipca 2011 r. w sprawie sporządzenia aktu pełnomocnictwa do głosowania w wyborach: do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast (Dz. U. Nr 157, poz. 936 i z 2014 r. poz. 1428).

Szczegółowe informacje na ten temat wraz z wzorem wniosku o pełnomocnictwo i zgody na przyjęcia pełnomocnictwa znaleźć można również w serwisie PKW:

<http://pkw.gov.pl/wyjasnienia-informacje-i-pisma-okolne-prezydent/informacja-o-uprawnieniach-wyborcow-niepelnosprawnych-w-wyborach-prezydenta-rzeczypospolitej-polskiej-zarzadzonych-na-dzien-10-maja-2015-r.html>

Jakie ułatwienia występują przed ponownym głosowaniem (II turą wyborów)?

W przypadku konieczności przeprowadzenia ponownego głosowania w dniu 24 maja 2015 r. ustawodawca przewidział pewne ułatwienia dla wyborców.

Zaświadczenie o głosowaniu poza miejscem zameldowania

Wyborca zmieniający miejsce pobytu po dniu pierwszego głosowania (czyli po 10 maja), a przed ponownym głosowaniem (czyli do 22 maja), może otrzymać zaświadczenie o prawie do głosowania w dniu ponownego głosowania. Wniosek o wydanie takiego zaświadczenia składa się w urzędzie gminy/miasta, w której wyborca jest ujęty w spisie wyborców, nie później jednak niż na dwa dni przed dniem ponownego głosowania, tj. do dnia 22 maja 2015 r. w godzinach pracy urzędu. Wniosek o zaświadczenie można złożyć pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej. Na jego podstawie można zagłosować w każdym (również „swoim”) obwodzie do głosowania (lokalu wyborczym) utworzonym na terenie kraju i za granicą. Podczas głosowania należy okazać dokument tożsamości i oddać zaświadczenie członkowi komisji obwodowej.

Uwaga! Pobranie zaświadczenia powoduje wykreślenie ze spisu wyborców w obwodzie właściwym dla miejsca zameldowania wyborcy na pobyt stały. Oznacza to, że bez zaświadczenia wyborca nie będzie mógł zagłosować w miejscu swojego

zameldowania. Należy zwrócić uwagę, aby nie utracić zaświadczenia o prawie do głosowania. W przypadku jego utraty, niezależnie od przyczyny, nie będzie możliwe otrzymanie kolejnego zaświadczenia, ani wzięcie udziału w głosowaniu.

Do odbioru zaświadczenia wyborca może upoważnić inną osobę. Wówczas sporządza się wniosek o wydanie zaświadczenia i upoważnienie (może być w formie jednego dokumentu), w którym wskazuje swoje imię i nazwisko, numer PESEL oraz dane osoby upoważnionej do odebrania zaświadczenia.

Uwaga! Po 8 maja nie ma już możliwości dopisywania się do spisów wyborców. Głosowanie ponowne przeprowadzane jest bowiem w oparciu o spisy z pierwszej tury. Tak więc, osoby wpisane do spisu wyborców w związku z głosowaniem w dniu 10 maja br. będą ujęte w tym spisie wyborców również w przypadku przeprowadzania ponownego głosowania. Wzięcie udziału w ponownym głosowaniu w innym obwodzie będzie możliwe wyłącznie po otrzymaniu z urzędu gminy/miasta, który sporządził spis wyborców, zaświadczenia o prawie do głosowania.

Głosowanie korespondencyjne dla obywateli i obywaterek w kraju i zagranicą

W przypadku przeprowadzania ponownego głosowania wyborca, który nie zgłosił zamiaru głosowania korespondencyjnego przed pierwszą turą, może od 11 do 14 maja zgłosić zamiar głosowania korespondencyjnego w ponownym głosowaniu. Zamiar głosowania korespondencyjnego powinien być zgłoszony przez wyborcę w urzędzie gminy/miasta, w której wpisany jest do rejestru wyborców do dnia 14 maja 2015 r. W przypadku wyborców przebywających za granicą zamiar taki należy złożyć właściwemu konsulowi. Szerzej na temat procedury głosowania korespondencyjnego przeczytasz w sekcji: **Jak zagłosować korespondencyjnie?**

Gdzie sprawdzić wyniki głosowania i wyborów?

Zgodnie z przepisami obwodowa komisja wyborcza niezwłocznie po sporządzeniu protokołu głosowania w obwodzie musi podać wyniki głosowania w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców (w tym wyborców niepełnosprawnych). W tym celu komisja wyborcza wywiesza jeden z egzemplarzy protokołu głosowania (jego kopię) w siedzibie swojego lokalu. Jeśli później do protokołu były wprowadzone jakiegokolwiek poprawki (bo np. komisja obwodowa pomyliła się przy jego wypełnianiu), to taka skorygowana wersja musi również zostać wywieszona.

Zbiorcze wyniki wyborów podaje do wiadomości publicznej Państwowa Komisja Wyborcza w formie obwieszczenia niezwłocznie po ustaleniu wyników w całym kraju. Obwieszczenie to publikuje się w Dzienniku Ustaw RP oraz zamieszcza w serwisie internetowym PKW (www.pkw.gov.pl).

W jaki sposób można stać się członkiem komisji wyborczej?

Członków obwodowych komisji wyborczych powołuje wójt, burmistrz, prezydent miasta spośród osób zgłoszonych przez pełnomocników komitetów wyborczych (lub upoważnione przez nich osoby) kandydatów startujących w wyborach. Jedynym formalnym warunkiem, jaki musi spełnić taki kandydat, to fakt figurowania w rejestrze wyborców w gminie, gdzie umieszczony jest obwód głosowania, do którego następuje zgłoszenie. O tym, kogo zgłaszają komitety wyborcze, decydują same komitety. Jeśli więc jesteś zainteresowany udziałem w pracach komisji obwodowych, powinieneś się z kontaktować z komitetem wyborczym danego kandydata lub jego terenową strukturą.

Kandydatów do komisji obwodowych można zgłaszać do piątku 17 kwietnia 2015 r., a do poniedziałku 20 kwietnia 2015 r. muszą zostać przez wójtów powołane obwodowe komisje wyborcze. W przypadku, gdyby liczba kandydatów zgłoszonych do jednej komisji była większa niż przewidziany limit (8 osób w obwodach stałych i 6 w odrębnych), wójt musi przeprowadzić publiczne losowanie członków komisji spośród zgłoszonych kandydatur. Z kolei w przypadku sytuacji odwrotnej, tj. za małej liczby zgłoszeń, wójt uzupełnia skład komisji spośród osób umieszczonych w rejestrze wyborców gminy/miasta. W tym przypadku sposób tego uzupełnienia należy do decyzji wójta. Informacji na ten temat powinny udzielać konkretne urzędy gmin/miast.

Uwaga! Państwowa Komisja Wyborcza nie prowadzi rekrutacji kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych.

Powołane w ten sposób obwodowe komisje wyborcze przeprowadzają głosowanie zarówno w dniu I tury wyborów (czyli 10 maja 2015 r.), jak i ewentualnie w głosowaniu ponownym (czyli 24 maja 2015 r.)

Za czas pracy w komisji jej członkom przysługuje wypłacana po wyborach zryczałtowana dieta w wysokości:

- dla przewodniczących obwodowych komisji wyborczych – 200 zł;
- dla zastępców przewodniczących obwodowych komisji wyborczych – 180 zł;
- dla członków obwodowych komisji wyborczych – 160 zł.

Zob. też: Wyjaśnienia Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 30 stycznia 2015 r., dotyczące udziału w pracach obwodowych komisji wyborczych

<http://pkw.gov.pl/wyjasnienia-informacje-i-pisma-okolne-prezydent/wyjasnienia-panstwowej-komisji-wyborczej-z-dnia-30-stycznia-2015-r-dotyczace-udzialu-w-pracach-obwodowych-komisji-wyborczych.html>

Kim są mężowie zaufania?

Mężowie zaufania są obserwatorami wyborów z ramienia komitetów wyborczych startujących kandydatów. Ich celem jest obserwowanie pracy obwodowej komisji wyborczej w dniu wyborów z punktu widzenia jej uczciwości i rzetelności. Mężowie zaufania są zgłaszani do konkretnych obwodowych komisji wyborczych przez pełnomocników komitetów lub upoważnione przez nich osoby. Swoje zadania wykonują społecznie.

Mężowie zaufania mają następujące możliwości:

- mogą być obecni w dniu głosowania podczas wszystkich czynności wykonywanych przez komisję od rozpoczęcia do zakończenia jej prac;
- mogą obserwować wszystkie czynności członków komisji;
- mogą zgłaszać uwagi i zastrzeżenia do protokołu komisji;
- mogą być obecni przy transmisji danych z protokołu drogą elektroniczną.

Nie mogą natomiast:

- naruszać tajności głosowania;
- pomagać wyborcom w głosowaniu ani udzielać im wyjaśnień;
- utrwaląc prace komisji za pomocą aparatów fotograficznych lub kamer;
- utrudniać prace komisji;
- nie są uprawnieni do liczenia i przeglądania kart do głosowania;

Co to jest protest wyborczy, gdzie i kiedy mogę go wnieść?

Protest wyborczy jest to skarga skierowana do Sądu Najwyższego w Warszawie przeciwko ważności wyborów na urząd Prezydenta RP. Jest to zasadniczy instrument służący weryfikacji uczciwości i rzetelności wyborów. Protest może być wniesiony wyłącznie z powodów wskazanych w Kodeksie wyborczym. Są to:

- 1. Dopuszczenie się przestępstwa przeciwko wyborom określonego w rozdziale XXXI Kodeksu karnego** mającego wpływ na przebieg głosowania, ustalenie wyników głosowania lub wyników wyborów.

Kodeks karny rozdział XXXI. Przestępstwa przeciwko wyborom i referendum

Art. 248. Nadużycia przy przebiegu wyborów

Kto w związku z wyborami do Sejmu, do Senatu, wyborem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyborami do Parlamentu Europejskiego, wyborami organów samorządu terytorialnego lub referendum:

- 1) sporządza listę kandydujących lub głosujących, z pominięciem uprawnionych lub wpisaniem nieuprawnionych,

- 2) używa podstępem celem nieprawidłowego sporządzenia listy kandydujących lub głosujących, protokołów lub innych dokumentów wyborczych albo referendalnych,
 - 3) niszczy, uszkadza, ukrywa, przerabia lub podrabia protokoły lub inne dokumenty wyborcze albo referendalne,
 - 4) dopuszcza się nadużycia lub dopuszcza do nadużycia przy przyjmowaniu lub obliczaniu głosów,
 - 5) odstępuje innej osobie przed zakończeniem głosowania niewykorzystaną kartę do głosowania lub pozyskuje od innej osoby w celu wykorzystania w głosowaniu niewykorzystaną kartę do głosowania,
 - 6) dopuszcza się nadużycia w sporządzaniu list z podpisami obywateli zgłaszających kandydatów w wyborach lub inicjujących referendum
- podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 249. Przeszkadzanie przy przebiegu wyborów

Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem przeszkadza:

- 1) odbyciu zgromadzenia poprzedzającego głosowanie,
- 2) swobodnemu wykonywaniu prawa do kandydowania lub głosowania,
- 3) głosowaniu lub obliczaniu głosów,
- 4) sporządzaniu protokołów lub innych dokumentów wyborczych albo referendalnych,

– podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 250. Bezprawne naruszenie swobody głosowania

Kto przemocą, groźbą bezprawną lub przez nadużycie stosunku zależności wywiera wpływ na sposób głosowania osoby uprawnionej albo zmusza ją do głosowania lub powstrzymuje od głosowania,

– podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 250a. Łapownictwo wyborcze

§ 1. Kto, będąc uprawniony do głosowania, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo takiej korzyści żąda za głosowanie w określony sposób, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto udziela korzyści majątkowej lub osobistej osobie uprawnionej do głosowania, aby skłonić ją do głosowania w określony sposób lub za głosowanie w określony sposób.

§ 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu określonego w § 1 lub 2

– podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 4. Jeżeli sprawca przestępstwa określonego w § 1 albo w § 3 w związku z § 1 zawiadomił organ powołany do ścigania o fakcie przestępstwa i okolicznościach jego popełnienia, zanim organ ten o nich się dowiedział, sąd stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet może odstąpić od jej wymierzenia.

Art. 251. Naruszenie tajności głosowania

Kto, naruszając przepisy o tajności głosowania, wbrew woli głosującego zapoznaje się z treścią jego głosu,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. Naruszenie przepisów Kodeksu wyborczego dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów mające wpływ na wynik wyborów.

Uprawnieni do wniesienia protestu wyborczego są wyborcy, a także przewodniczący właściwej komisji wyborczej oraz pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego. **Protest wyborczy wnosi się (osobiście lub za pośrednictwem poczty) do Sądu Najwyższego w Warszawie w terminie 3 dni od dnia podania wyników wyborów do publicznej wiadomości przez Państwową Komisję Wyborczą.** Wnosząc protest, trzeba sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których zarzuty zostały oparte.

Sąd Najwyższy rozpatruje wniesiony protest w składzie trzech sędziów w postępowaniu nieprocesowym i wydaje, w formie postanowienia, opinię w sprawie protestu. Opinia ta powinna zawierać ustalenia co do zasadności zarzutów protestu, a w razie uznania zarzutów za zasadne również ocenę, czy przestępstwo przeciwko wyborom lub naruszenie przepisów Kodeksu wyborczego miało wpływ na wynik wyborów. Na podstawie takiej opinii (oraz sprawozdania PKW z wyborów) Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych rozstrzyga o ważności wyborów, przeciwko którym wniesiono protest.